

לעילוי נשמות
יומטוב בן אסתר אליאסי ז"ל
שרה בת חושה כחלון ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

מיהו מנהיג?

עיון בפרשת השבוע על פי "התורה והמצוה" למלבי"ם

והסידותו האמיתית. השני' לה מעלת החכמה היתירה. והשלישית המעלה ההמונית החיצונה, אז תהי' המעלה הנמוכה מפילה אל המעלה הרוממה ממנה, ותצליח הפרנסות להנהיג את הציבור בדרכי הטוב והחיים. אמנם כשיתפכו הסדרים, ויעשה העיקר המעלות החיצוניות הנובעות מהמלכת הציבור, ואחריה מעלת החכמה היתירה, ואחריה מעלת החסידות וקדושת הצדק באחרונה, אז תסלף הפרנסות את דרכיה. ע"כ בשאלה הגון עליך בצלאל המיוחסת אל הקב"ה למשה, היתה התשובה כערך השאלה. השאלה היתה לעורר, שראוי לדייק עם צדקת בצלאל, הגלויה ליודע תעלומות שהעיד עליו, גם על יתרונו בתורה וחכמה ברב' יתרון באופן הגלוי למשה. והיתה התשובה, שאם לפניך הגון לפני לא כש"כ, כלומר היתרון שאני משכיל עליו ביחוד שלמות החכמה, הוא שני במעלה נגד שלמות הקדושה הנפשית שהוא העיקר הגדול בפרנס. ומשה הציג הדברים לעיני ישראל, להעיר לבבם ג"כ להשכיל אל השלימות ההמונית אם הם מוצאים בו כפי הבנתם. והם ג"כ השיבו כהלכה אם לפני הקב"ה ולפניך הגון לפנינו לא כש"כ, כמכירים כי המעלות המיוחדות להקב"ה ואחריה למשה, היינו הקדושה הפנימית והחכמה הנפלאה, המה העיקרים, והשלימות ההמונית היא הטפילה להם, ואל ישימוהו עיקר. וזאת תהי' התעודה לדורות לדעת את האופן המעולה בבחירת פרנס, שתלכנה מעלת הצדק, החכמה והחן הטוב כסדרן זה אחר זה. ואם אין לנו עדות ברורה על קדושת הנפש, תעמוד לנו במקומה עדות השם הטוב והפרסום בצדק וכשרון המעשים שיהיו מראשית של כל דרישה שצריכה בעיניו לפרנס הממונה על הציבור.

6. אגרות הראי"ה א' עמ' 206; אגרת קנ"ח

האלילות, עם כל תועבותיה, סמכה את כפיה, המנואלות וזכות דם, על הפרה הנחמד הזה, על היופי והאמנות, ותשביתתו כמעט מטירו. כנסת ישראל נטתה ידה, בעז הדר אל-אמת אשר הופיע עליה, בברקי אור בעמק צלמות, להציל את השושנה הנחמדה, את עדנת היופי לכל תרמם כולה, לכל תתמעך ותתנול בידיה הגסות של האלילות הבויה. ... בימין דוחה ושמאל מקרבת. "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם", "לא תעשה לך פסל", "אלהי מסכה לא תעשה לך" - מעבר מזה, "ראו קרא ד' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, וימלא אותו רוח אלהים, בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה, ... - מעבר מזה.

1. שמות ל"א, א-ה'

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אֹרִי בֶן זוֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה: (ג) וְאִמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּזִכְמוֹתָ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה: (ד) לְחֹשֶׁב מְזֻשָּׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּהָב וּבְכֶסֶף וּבְזָוָשֶׁת: (ה) וּבְזֹרֶשֶׁת אֲבָן לְמִלֵּאת וּבְזֹרֶשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל מְלָאכָה:

2. שמות ל"ה, ל-ל"ג

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אֹרִי בֶן זוֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה: (ל"א) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּזִכְמוֹתָ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה: (ל"ב) וְלְחֹשֶׁב מְזֻשָּׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּהָב וּבְכֶסֶף וּבְזָוָשֶׁת: (ל"ג) וּבְזֹרֶשֶׁת אֲבָן לְמִלֵּאת וּבְזֹרֶשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל מְלָאכָת מְזֻשָּׁבֹת:

3. ברכות נ"ה, א'

וידבר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו' אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן נמלכים בצבור שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן.

4. מלבי"ם שמות ל"א, ב'-ד'

(ב) ראה קראתי בשם. ששמו בצלאל ניתן לו על שם שאמר לו משה בעל אל היית וידעת כמיש חז"ל, ר"ל שהעולם כולו הוא על האלהות ודמות חכמתו, וכמיש בפ"י בראשית שצלם אלהים היינו על האלהים, כי העל הוא אבי הציירים, והעולם הגדול וכנגדו האדם שהוא העולם הקטן הוא על האלהות ועלמו, והמשכן שבו הצטיירו כל העולמות וכן כל עניני האדם היה ג"כ על האלהות, וכל זאת השיג בצלאל, ועז"א שיודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, וע"כ נקרא בשם בצלאל, ששם זה קרא לו ה', כי הוא היה מוכן לשכלל בנין הקדוש הזה וכמיש על יצפון לישרים תושיה (משלי ב), שה' הכין מראשית הישרים שיעמדו בדור ודור שיהיו מוכנים לענינים גדולים שיעשו בדור ימיהם:

(ג) ואמלא אותו רוח אלהים, רוח נבואה ורוח הקודש, כמו שת"א ואשלמית עמיה רוח נבואה מן קדם ה', כי לבנין המשכן מלבד שהיה צריך לדעת כל מיני המלאכות היה צריך לבנין את הסוד הנסתר והצפון בבנין הזה, שהוא השגת כלל העולמות וקשורם עם רוח אלהים חיים המחיה אותם ושוכן בהם, וע"ז הלביש אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת שהם שלש מדרגות העליונות שבהם נברא העולם כמיש (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ וכו' ואמר (שם כד) בחכמה יבנה בית וכו' וכמיש בפירוש משלי ענינים אלו בארך, וזה לענין ששיג את המשכן הגדול וכל צפונותיו, ובכל מלאכה הוא מלאכת האומנות שיעשה המשכן בפועל:

(ד-ה) לחשב, נגד מ"ש בחכמה ובתבונה ובדעת מפרש לחשב מחשבות, ר"ל שעי"כ יחשוב ויכוין את הסודות והצפונות שבבנין הגדול, לכוין נגדם את הבנין הקטן, ונגד מ"ש ובכל מלאכה מפרש לעשות בזהב, ר"ל שיעשה מלאכה בכל מיני החומריים שכ"א מלאכתו משונה, וגם לעשות בכל מלאכה שבכל חומר יש כמה מיני אומניות חלוקות, והוא יעשה בכל מיני חומריים כל מיני מלאכות:

5. עין אי"ה ברכות ב', ט', כ"ח

הפרנס אף שעיקר יתרונו צריך שיהי' במעלות פנימיות, שאב לכולן הוא טהרת הלב וקדושת המעשים הנובעים מקדושת הנפש ומדותיה הפנימיות, שהוא דבר הגלוי רק לד' לבדו שהוא חוקר לב. אמנם גם מעלות וכשרונות המוניות צריך שלא יחסרו לו, כדי שיהיה מוכשר להנהיג את הציבור בדברים ודרכים המתקבלים עליהם, וע"ז תורה ההמלכה בציבור, שעם היות עיקר הדיק ליתרונותיו הפנימיים של הפרנס צריך שיהיו לו הכשרים שיד הציבור ג"כ משגת, כדי שיהי' להם קישור עצמי עמו. אמנם המעלות בכללם שלש הנה, [האחת], הקדושה הפנימית וזך הנפש הגלוי רק לפני בוחן כליות ולב. השני' לה היא החכמה העמוקה הגדולה שראוי שיעוטר בה פרנס הדור כדי לנהל בתבונת כפים את עדתו. וזאת אמנם תתגלה גם לאדם, אבל רק ליחידי הסגולה החכמים הגדולים שהם יוכלו לעמוד על סוף דעתו של המורם מעם ולדעת ערכו, ולכל העם אין בזה הכרה. והמעלה השלישית היא השלמות ההמונית כמו איש תואר ובעל קומה, צח הלשון הלוקח נפשות בחין מדברותיו. אמנם אימתי תהיה הדרכת התפרנסות שלמה והגונה, בזמן שכל אחת מן המעלות תופיע על ערכה הראוי לה, ויהי' העיקר הגדול השלמות האלהית, צדקת הפרנס